

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

järjestö

Vastaajatahon virallinen nimi

Eläkkeensaajien Keskusliitto ry ja Eläkeläiset ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Eero Kivinen, eero.kivinen@ekl.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

-

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Kyllä pääosin. Myönteistä on, että järjestämistä ja tuottamista ei ole vahvasti erotettu, vaan pääpaino on maakuntien omalla julkisella palvelutuotannolla. Palvelutuotanto on varmistettava kaikissa oloissa, myös yhteiskunnallisissa poikkeusoloissa (kuten covid-19-pandemia), sekä yksityisten palveluntuottajien ajautuessa talousvaikeuksiin tai konkurssiin. Sote-peruspalvelut on tästäkin syystä säilytettävä pääosin julkisena tuotantona.

Esitys vaatii tuekseen lisäpanostuksia sairaanhoidon ja vanhustenhoivan henkilöstön nopeaan lisäkoulutukseen, palveluiden valvontaan sekä terveyden edistämiseen kunnissa. Myös vanhusten kotihoidon tiedossa olevat ja todennäköisesti pahenevat ongelmat (yhä huonokuntoisemmat

hoidetaan kotona) tulee korjata. Hoiva-alan houkuttelevuuden lisäämiseksi on henkilökunnan palkkoja ja työolosuhteita parannettava.

On myös riittävästi huomioitava ihmisten erilaiset lähtökohdat, kuten erilaiset vähemmistöt, sekä eri väestöryhmien puutteelliset digitaaliset valmiudet. Lisäksi tarvitaan yhdenvertaisuutta lisäävää liikenne-, kaavoitus-, ja asuntopolitiikkaa. Vanhuksia ei saa eristää muusta yhteiskunnasta, vaan mahdollistettava osallisuus ja sitä kautta sekä ennaltaehkäisevä terveyden edistäminen sekä palveluiden saavutettavuus.

Etenkin asumispalveluissa tulee varmistaa, etteivät erityisesti ikääntyneiden palvelut jää kiireellisemmäksi katsottavien palvelujen jalkoihin uudistuksessa. Asumispalveluissa tulee hyödyntää maantieteellisesti suurissa maakunnissa mahdollisimman laajaa yhteistyötä kuntien kanssa, sillä kunnilla on kaavoituksen ja kiinteistöjen suhteen hallussaan merkittävä osa resursseista ja osaamisesta. Tavoitteena on oltava, että nykyiset asumispalvelut eivät varsinkaan heikkene uudistuksen myötä.

Taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden vähentämiseksi tarvitaan asiakasmaksujen ja omavastuiden alentamista, lääkekorvausten parantamista, sekä hoitotarpeen ja palvelusuunnitelmien laajentamista ihmisten subjektiivisena oikeutena.

Vuonna 2020 käsitelty uusi asiakasmaksulaki tulee saattaa sisällöltään samanlaisena myös uuden sosiaali- ja terveysjärjestelmän puitteeksi. Yksityisten perintätoimistojen käyttö moninkertaistaa perittäviä asumismaksuja ja niiden käyttämisestä on luovuttava. Julkisen vallan tulee vastata niin laskutuksesta kuin perinnästä ja niiden tueksi on luotava selkeät toimintatavat ja perinnän toteuttamisen seuranta.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

-

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Pääosin ei. Tärkeää on maakuntien valtuustojen valinta suoralla kansanvaalilla, mutta kunnalliselle itsehallinnolle olennaisena osana kuuluvaa harkintavaltaa valtuustolla näyttäisi olevan varsin vähän. Ministeriöiden ohjausvalta siinä mitä palveluja tuotetaan, miten niitä tuotetaan ja miten toiminta rahoitetaan, on silmiinpistävä suuri. Maakuntavaltuustolle tulisi turvata esitettyä enemmän harkintavaltaa maakunnan palvelujen järjestämisessä.

Demokratiaa voidaan vahvistaa myös suoralla yhteydellä kansalaisyhteiskuntaan. Iäkkäiden osalta tämä toteutuu luontevimmin ottamalla eläkeläisjärjestöjen edustus mukaan vanhusneuvostoihin. Vanhusneuvostoille on taattava riittävät resurssit ja vaikutusvalta. Demokratian vahvistamiseksi on myös digitaalisten osallistumiskanavien rinnalla kuultava niitä asukkaita, joilla ei ole valmiuksia digitaalisiin viestintävälineisiin. Tämä koskettaa monia iäkkäitä ihmisiä sekä vähemmistöjä.

Haluamme nostaa huomioon kaksi erityistä alueellista ratkaisua. Kritiikkiä herättänyt Savon maakuntaratkaisun toteutus tulee toteuttaa alueellisia toimijoita ja asukkaita kuullen. Uudenmaan ratkaisussa tulee aikaistaa HUSia koskevan päätöksenteon järjestämistä. Ehdotettu malli, jossa nykyisen HUSin palveluissa asuvilla asukkailla ei olisi vastaavasti mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon ennen 31.12.2022, ei ole hyväksyttävää.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä pääosin

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin. Vanhusneuvostojen kokoonpanossa tulisi esitetyn vanhusjärjestöedustajan ohella olla mukana edustus alueella toimivista valtakunnallisista eläkeläisjärjestöistä (ns. EETU-järjestöt). Näin saadaan kattava alueellinen ja eläkeläisväestön läpileikkaava edustus sekä suora yhteys kansalaisyhteiskuntaan. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen jää kuntien vastuulle. Siksi vanhusneuvostojen tulisi jatkaa myös kuntatasolla. Integraatio kuntien hyvinvoinnin edistämistehtävän ja maakunnan vastuulla olevien palvelujen järjestämisessä on haaste, joka voi aiheuttaa ristivetoa ja johon olisi hyvä varautua. Vanhusasiainvaltuutetun työn tulee olla alueellista ja yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa. Ehdotamme tästä syystä tuleviin maakuntiin ja Helsinkiin perustettavaksi vanhusasiainvaltuutetun toimen alueelliset toimijat. Yhteistyötahoina voi toimia alueelliset vanhusneuvostot sekä EETU-järjestöjen alueelliset toimijat.]

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin. Sote-maakuntien rahoitus ei saa sisältää sellaisia automaattisia leikkureita, jotka vaarantavat palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden. Sote-maakunnilla on oltava aitoa päätösvaltaa rahoittaa palvelut myös muilla keinoilla kuin asiakasmaksuja korottamalla, jotka johtavat pienituloisten suhteellisen aseman heikentymiseen. Paras tapa olisi maakuntien itsenäinen verotusoikeus kuntien tapaan, minkä säätämisen tulee olla tulevaisuudessa mahdollista. Maakuntaverot tulee todennäköisesti, vaikka ajankohdasta tai suuruudesta ei ole tietoa. Syksyn aikana seurataan parlamentaarisen työryhmän työtä ja työn valmistuttua asiasta annamme uuden lausunnon. Maakuntavaltuustoilla tulee olla valta päättää veroasteen suuruudesta maakuntansa tarpeen ja tahdon mukaan. Maakunnan rahoituksessa tulee tarjota maakunnille realistisesti tarpeen mukaan rahoitus ministeriöstä jatkossa, ja samalla lisärahoituksen tarpeen arviointikäytännön tulee toimia avoimesti ja läpinäkyvästi valtioneuvoston ja maakunnan välillä. Tulee välttää tilannetta, jossa yksittäiset maakunnat joutuisivat suuren palvelutarpeen myötä ministeriön tai ministeriöiden jatkuvan ja negatiivisen tarkastelun alaiseksi. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että kunnassa vaaleilla valittu valtuusto päättää omasta veroprozentistaan, joka tietysti on johtanut kuntien väliseen eriarvoisuuteen; alimman ja korkeimman kuntaveroprozentin ero on Suomessa useita prosenttiyksiköitä. Maakuntien taluspohjan erilaisuutta tulisi, hoidon saatavuuden ja laadun kriteerien lisäksi, tasoittaa veropohjan erilaisuutta tasoittavalla järjestelmällä. Tässä voisi olla mallina kuntien verotulotasausjärjestelmä, jota tosin voidaan myös kritisoida, koska mallissa suurempien verotulojen kuntien voidaan katsoa menettävän tuloja.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei kantaa

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin [Olemme pääosin tyytyväisiä julkisen sosiaali- ja terveystalouden tuotannon hoitamiseen julkisena tuotantona, mutta yksityisiä ja kolmannen sektorin palveluja tullaan jatkossakin tarvitsemaan. Niillä on tärkeä rooli myös sote-palvelujen innovaatiotoiminnassa ja

julkisen tuotannon laadun ja tehokkuuden kirittäjinä. Mutta toisaalta etenkin ympärivuorokautisen päivystyksen ulkoistamisen kieltäminen on elintärkeää palvelun saatavuudelle. Tuemme myös, että esityksen mukaisesti palvelut tulisi pääsääntöisesti tuottaa omana tuotantona, jossa yksityisen ja kolmannen sektorin rooli on tärkeä täydentäjänä ja täydentävien palvelujen tuottajina. Vuonna 2020 alkanut COVID-19 tilanteen kaltaisissa olosuhteissa julkisia peruspalveluita on voitava täydentää tarpeen vaatiessa. Tämän yhteydessä etenkin harvaan asutummilla seuduilla tulee arvioida, miten turvataan motivaatio ylläpitää tarvittavaa palvelukapasiteettia poikkeuksellisen kovan tarpeen ilmaantumisen varalta. Jos palvelutarve kasvaa äkillisesti tai hallitsemattomasti, eikä yksityisillä tuottajilla ole edellytyksiä täydentää julkista tuotantoa, voi tilanne kriisiytyä nopeasti. Ymmärrämme, että käsiteltävänä oleva esitys ei kumoa esimerkiksi sosiaalihuoltolakia, jossa on määritelty ostopalvelujen käytön raameja. Emme kehota maakuntia pyrkimään tuplakapasiteetin tarjontaan, vaan korostamme epävarmuustekijöitä, jotka saattavat äkillisesti lisätä palvelujen tarvetta. Pyrimme vain nostamaan esiin ostopalvelujen, etenkin kolmannen sektorin, roolia perus- ja erityispalveluja täydentävinä palvelutuottajina. Maakunnilla ja niiden valtuustoilla uskomme olevan riittävää harkintakykyä päättää mahdollisten ostopalvelujen käytöstä ja kehumme, että esitykseen kuuluu maininta riittävästä julkisesta palvelutuotannosta.]

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalouden yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin. Palveluiden yhdenvertaista saatavuutta on seurattava ja valvottava, ja on oltava mahdollisuus puuttua epäkohtiin ja veloitettava korjaamaan ne. Kun järjestämisvastuu siirtyy maakuntatasolle, on riskinä lähipalvelujen karsiminen ja toiminnan keskittäminen (kustannussyistä) suurempiin yksikköihin. Maakunnilla on hyvin erilaiset edellytykset selvitä haasteista, ja maakuntien sisällä kunnat ovat hyvin erilaisia. Ei saisi asettaa normiksi palvelutason minimiä, koska asiansa hyvin hoitaneiden kuntien asukkaiden voisivat huonontua. Palveluiden keskittämällä saatavissa laskennallisissa säästöissä on myös huomioitava keskittämisen aikaansaamat saatavuuden heikentymisestä koituvat kustannukset. Keskittämisessä ei ole pelkästään negatiivisia puolia. Tulevaisuuden Sosiaali- ja terveyskeskus-hankkeen tuloksien perusteella saatujen hyvien innovaatioiden jakaminen ja vakiinnuttaminen tulee tehdä maakunnille vaivattomaksi. Uusissa sosiaali- ja terveyskeskuksissa saatavien moniammatillisten, ns. yhden luukun periaatteen sekä matalan kynnyksen palvelujen edut tulee tunnistaa ja näiden soveltamista muissakin maakunnissa tulee edistää. Sote-keskuksissa tehtävän tutkimustyön alueellisen ulottuvuuden edellytyksiä tulee edistää, jotta voidaan tunnistaa alueellisia erityisyyksiä sekä haasteita ja kehittää ratkaisuja näihin. Ikääntyvässä Suomessa tulee myös varmistaa peruspalvelujen yhdenvertainen saatavuus kaikkialla maassa. Ikääntyvillä on oltava yhtäläiset, tasa-arvoiset ja toimivat mahdollisuudet saada sote- ja muut lähipalvelut riittävän läheltä ja hyvien kulkuyhteyksien päästä. Erityisesti harvaan asutuissa maakunnissa ja kunnissa tulee luoda uusia palvelujen järjestämistapoja täydentämään tärkeitä lähipalveluja. Julkiset palvelumme on oltava saavutettavissa yhdenmukaisesti, selkeästi ja ymmärrettävästi.]

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei [Ei. Esitys tarvitsee rinnalleen muuta hyvinvointia ja terveyttä edistävää lainsäädäntöä. Terveyden edistämässä on pidemmällä aikavälillä myös varauduttava yhteiskunnallisiin muutoksiin, kuten väestön ikääntymiseen, covid-19 -pandemian kaltaisiin kriisitilanteisiin, sekä ilmastonmuutokseen. Sosiaali- ja terveystalouden poistuessa kunnilta heille jää vain pieni osa nykyisten palvelujen tuottamisesta, mutta jatkossa kunnalla olisi edelleen tehtävänä edistää alueellaan asuvien terveyttä

ja osallisuutta. Tätä ei tietenkään tehdä vain sosiaali- ja terveyspalveluilla, vaan monilla muillakin, kuten kulttuurin tai liikunnan tarjonnan edistämisellä. On tärkeää, että ikäihmiset pysyvät henkisesti ja fyysisesti toimintakykyisinä ja sosiaalisesti aktiivisina. Heille tulee tarjota yhteiskunnallisia palveluja edulliseen hintaan niin joukkoliikenteen kuin kulttuuriin osallistumisen osalta. Toimintakyvyn säilyttämiseksi tarpeelliset liikuntapalvelut tulisi saada ilmaiseksi.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä [Kyllä. Tärkeää on myös edellyttää sitä, että palveluntuottaja on myös aikaisemmin hoitanut palvelut moitteettomasti, eikä sillä ole kontollaan laiminlyöntejä. Palveluntuottajalla tulee olla riittävät valmiudet palvelutuotantoon myös erilaisissa häiriötilanteissa sekä covid-19 -pandemian kaltaisissa laajemmista kriisioloista. Kriisioloihin valmistautuminen edellyttää myös säännöllistä harjoittelua.]

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin [Haluamme korostaa erityisesti alihankkijoiden osalta työehtosopimusten noudattamisen valvontaa. Alihankkijoilta ostetaan muuan muassa ravitsemispalveluja ja muita tukipalveluja puhumattakaan siitä, että ulkomaisen työvoiman käyttö esimerkiksi vanhusten palveluyksiköissä tulee huomattavasti lisääntymään tulevina vuosina. Palvelujen tuottamiseen alihankintana täytyy kohdistaa riittävä työehtosopimuksellinen valvonta. Samalla tulee turvata, ettei epäkohtia ulkomaisen alihankintatyövoiman käytössä esiinny.]

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä pääosin

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei kantaa

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

-

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

kyllä pääosin

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

kyllä

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai

tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei kantaa

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

-

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei kantaa

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin. Kustannusten hillintä ei kuitenkaan saa olla ensisijainen tavoite, vaan riittävien ja yhdenvertaisten hyvinvointipalveluiden takaaminen. Uudistuksen alkuvaiheessa tarvitaan vanhustenhoivaan mittava lisärahoitus viime vuosina ilmenneiden epäkohtien ja puutteiden korjaamiseksi. Tarvitaan sekä lisähenkilökuntaa, parempaa palvelutasoa, että lisää resursseja valvontaan. Ehdotettujen maakuntien välillä on merkittäviä eroja. Suurimpien

palvelutarpeen alueita taloudellisesti tulevat olemaan Kainuu, Pohjois-Karjala ja Etelä-Savo. Jos maakunta kuitenkin epäonnistuu oman budjettinsa tasapainottamisessa useamman kerran, se joutuu arviointimenettelyyn. Tällöin maakunnan tulevaisuus itsenäisenä yksikkönä tulee harkintaan. Tällaisessa arviointimenettelyssä tulee kuitenkin varmistaa, että yhteistyö harkinnassa olevan maakunnan ja ministeriön välillä on avointa ja molemminpuolista. Maakunta ei saa joutua ministeriön silmissä kehnoon valoon suuren palvelutarpeen takia.]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin [Kyllä pääosin. On tärkeää, että palvelutarpeella on suurin paino.]

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei kantaa

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtiosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta 29 ja 30 §)?

ei kantaa

55. Ovatko valtiosuus-kriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta)?

ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

-

Verolainsäädäntö

58. Pidättekö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

kyllä

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

kyllä

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

kyllä

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

kyllä

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei kantaa

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei kantaa

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

viestintä ja osallisuus

muuta, mitä?

Digitaalisten palvelujen saavutettavuudessa tulee varmistaa, miten taataan myös puhelin- ja henkilökohtaiset palvelut jatkossa, kun sotemaakunnilla paine digitalisoida toiminnan tehostamisen keinona. Maakuntien asukkaita, etenkin ikääntyneitä, tulee osallistaa etäpalvelujen suunnitteluun. Samalla tulee varmistaa, että asukkaiden tarvitsemia lähipalveluita ei korvata etäpalveluilla ennen kuin niiden toimivuus on asukkaiden yleisesti hyväksymää ja kaikille helposti käytettävää.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Sote-uudistus on viivästynyt kohtuuttomasti ja se tarvitaan välttämättä palveluiden parantamiseksi ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Uudistuksen lähtökohtana on laadukkaammat palvelut ja ihmisten yhdenvertaisuus, ei kustannussäästöt sinänsä tai tuottajien houkuttelu voitontavoittelulla. Nyt lausuntokierroksella oleva esitys on Suomen hyvinvointivaltiolle suuri askel, mutta ei yksin riitä ratkaisemaan ihmisten eriarvoisuutta palveluiden edessä. Sen täydennykseksi tarvitaan muuta lainsäädäntöä, jolla poistetaan ihmisten taloudellisesta asemasta, sosiaalisesta taustasta sekä asuinpaikasta johtuvaa eriarvoisuutta.

Erityisesti ikääntyneiden kokeman sosiaalisen ja taloudellisen ahdingon lieventämiseksi Suomeen on laadittava toimenpideohjelma, jolla eläkeläisköyhyys poistetaan. Keskeinen osa ohjelmaa on oltava kansaneläkkeeseen tehtävä reilut tasokorotukset ja pienimpiin työeläkkeisiin tehtävät korotukset. Korotukset pelkästään takueläkkeeseen eivät ratkaise eläkeläisköyhyyttämme. Ohjelmassa pienituloisten eläkeläisten asemaa on tarkasteltavana kokonaisuutena. On haettava aidosti vaikuttavia toimia heidän tilanteensa parantamiseksi. Merkittävässä osassa eläkeläisten toimeentulon kannalta ovat myös palvelut, niiden saatavuus ja saavutettavuus sekä hinta- ja maksutaso.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Kivinen Eero

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry - Yhteislausunto Eläkeläiset ry:n kanssa